

ՏԵՂԵԿԱԼՔ

Լոռու մարզի արդյունաբերության ոլորտի 2013թ. հունվար-մայիս ամիսների աշխատանքների մասին

2013 թվականի հունվար-մայիս ամիսներին մարզի արդյունաբերական ձեռնարկություններն ընթացիկ (գործող) գներով թողարկել են 26,320.82 միլիոն դրամի արդյունաբերական արտադրանք 2012 թվականի համապատասխան ժամանակաշրջանի 25,198.25 մլն դրամի դիմաց՝ աճի տեմպը կազմել է 104.5%, բացարձակ աճը՝ 1,122.57 մլն դրամ:

Այս տարվա մայիս ամսին 2012թ-ի մայիսի համեմատ մարզի արդյունաբերական արտադրանքի ծավալն աճել է 1.4%-ով, իսկ այ 2013թ-ի ապրիլ ամսվա համեմատ ցուցանիշը նվազել է 3.2%-ով:

2013թ. հունվար-մայիս ամիսների ցուցանիշներով մարզի արդյունաբերության հիմնական տեսակների ծավալները, աճերը և դրանց տեսակարար կշիռները ունեն այսպիսի տեսք՝

- **մշակող արդյունաբերություն** 21,020.73 մլն դրամ, ծավալի աճի ինդեքսը՝ 103.4% և տեսակարար կշիռը՝ 79.9%
- **հանքարդյունահանումը** համապատասխանաբար՝ 3,664.29 մլն դրամ, 100.9% և 13.9%,
- **էլ. էներգիայի արտադրությունը**՝ 1,635.81 մլն դրամ, 132.5% և 6.2%:

Նախորդ՝ 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածում արդեն նկատելի էին մարզի արդյունաբերության ոլորտի միտումները՝ հանքարդյունաբերության ճյուղի ծավալների աճ, պայամանավորված «Սազամար» ՄՊԸ-ի գործարկմամբ և դրան զուգահեռ մշակող արդյունաբերության ճյուղի տեսակարար կշռի նվազում: Այս տարի այդ միտումը զգալի չէ, Արմանիսի ոսկի-բազմամետաղների հանքավայրի շահագործումն ու հանքաքարի վերամշակումն ընթանում է արդեն սովորական հունով: 2013 թվականի առաջին 5 ամիսների արդյունքներով արտադրական հիմնական ցուցանիշների դրական տեղաշարժ է արձանագրում «Ախթալայի ԼՀԿ» ընկերությունը, որի արդյունքում, այս տարվա ապրիլ ամսվա համեմատ ճյուղի տեսակարար կշիռն աճել է 0.9%-ով: Չնայած դրան դեռևս գերակշիռ է մնում մշակող արդյունաբերության ճյուղի տեսակարար կշիռը: Զգալի աճ է արձանագրվել նաև էներգետիկայի ճյուղի ցուցանիշներում՝ 32.5%-ով աճել է ոչ միայն ճյուղի ձեռնարկությունների կողմից թողարկված արտադրանքի (էլեկտրաէներգիայի) ծավալը դրամային արտահայտությամբ, այլ նաև 23.5%-ով կամ 16.40 մլն կՎտ-ով աճել է էլեկտրաէներգիայի արտադրության ծավալը բնեղեն արտահայտությամբ: Անցած հինգ ամսվա արդյունքներով 14 էլեկտրակայան ավելացրել են էլեկտրաէներգիայի արտադրության ծավալները (մարզում գործում է 25 էլեկտրակայան, որից 24-ը ՀԵԿ-եր են):

2013թ. հունվար-մայիս ամիսներին մարզի մշակող արդյունաբերության մեջ ըստ ճյուղերի պատկերը հետևյալն է.

(հազ. դրամ)					
	Ճյուղի անվանումը	2013թ. հունվար-մայիս	2012թ. հունվար-մայիս	աճը (%)	2013թ. հունվար-մայիս տես. կշիռը մշակող արդյունաբերության մեջ (%)
1.	Քիմիական արդյունաբերություն	469,497.0	313,152.0	149.9	2.2
2.	Թեթև արդյունաբերություն	355,197.0	360,237.0	98.6	1.7
3.	Մանրի արդյունաբերություն	1,212,452.0	843,137.0	143.8	5.8
4.	Մեքենաշինություն և սարքաշինություն	369,334.0	984,094.0	37.5	1.8
5.	Փայտամշակում և կահույքի արտադրութ.	16,674.0	14,052.0	118.7	0.1

6.	Մետալուրգիա	18,370,488.0	17,621,740.0	104.2	87.4
7.	Այլ ճյուղեր	227,086.0	196,494.0	115.6	1.1
Ընդամենը		21,020,728.0	20,332,906.0	103.4	100.0

Մշակող արդյունաբերության կառուցվածքում շարունակում է գերակշիռ դերակատարություն ունենալ մետալուրգիայի ենթաճյուղը: Ի տարբերություն 2012 թվականի, երբ արտադրության ծավալների էական աճ նորպես արդյունք տեսակարար կշռի զգալի աճ ապահովեց մեքենաշինության և սարքաշինության ճյուղը, այս տարվա 5 ամիսների արդյունքներով (2013թ. հունվար-մայիս ամիսների նկատմամբ արտադրության ծավալների ավելի քան 62% նվազում) ցույց են տալիս, որ մեքենաշինության և սարքաշինության ենթաճյուղի ձեռնարկությունների համար լուջ հիմնախնդիր է արտերկրում կայուն գործընկեր գտնելը, ինչպես նաև ցածր ինքնարժեքի հաստատումը: Նշենք, որ այս ենթաճյուղի ընկերությունների արտադրանքի գերակշիռ մասը արտահանվում է ԱՊՀ երկրներ:

Կայուն գործընկերների և սպառման շուկաների գտնելը արդեն ավելի քան 7 տարի է ինչ հիմնախնդիր է հանդիսանում մարզի թեթև արդյունաբերության ձեռնարկությունների համար: Ներկայումս ենթաճյուղի ձեռնարկություններից երեքն աշխատում են իրենց հզորությունների 7÷15%-ի սահմաններում: Բացառություն է հանդիսանում թերևս «Գլորիա կարի ֆաբրիկա» ՍՊ ընկերության գործունեությունը, որի ինտենսիվ մարքեթինգային քաղաքականության և ներդրումների արդյունքում ապահովվում է կայուն արտադրական գործընթաց:

2013 թվականի անցած հինգ ամիսների արդյունքներով մարզի մշակող արդյունաբերության կառուցվածքում զգալի փոփոխություններ կարող է մտցնել քիմիական արդյունաբերության ենթաճյուղի ձեռնարկությունները, որոնք միասին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ թողարկել են 136.35 մլն դրամի ավելի արտադրանք:

Մարզի առաջատար ենթաճյուղի՝ «Մետալուրգիա»-ի ցուցանիշներն 2013թ. հունվար-մայիս ամիսներին կայունացել է, որը առավելապես պայմանավորված է միջազգային շուկաներում գների կայունացման հետ: «Էյ-Սի-Փի» ՓԲԸ-ն այս տարվա անցած 5 ամիսներին բնեղեն արտահայտությամբ արտադրել է 630.4 տոննա ավելի կոնվերտորային պոլիմեր:

2013 թվականի հունվար-մայիսին ևս մարզի 8 ձեռնարկություններ դեռևս արտադրանք չեն թողարկել (հունվար-փետրվարին՝ 35, հունվար-մարտին՝ 13, հունվար-ապրիլին՝ 8 ձեռնարկություն): Դրանք հիմնականում այն ձեռնարկություններն են, որոնց աշխատանքը կապված է սեզոնային գործունի հետ, մասնավորապես անտառտնտեսությունները:

2013թ. հունվար-մայիս ամիսների արդյունքներով մարզի արտադրանքի ընդհանուր ծավալում զգալի տեսակարար կշիռ ունեն Ալավերդու «Էյ-Սի-Փի» ՓԲԸ-ն՝ 69.79% (փետրվարին՝ 79.86%, մարտին՝ 75.43%, ապրիլին՝ 71.87%), «Ախթալայի ԼՀԿ» ՓԲԸ-ն՝ 8.16% (փետրվարին՝ 6.17%, մարտին՝ 6.87%, ապրիլին՝ 7.77%), «Սազամար» ՓԲԸ-ն՝ 5.42% (փետրվարին՝ 4.27%, մարտին՝ 4.66%, ապրիլին՝ 4.94%), «Ձորագետ-հիդրո» ՍՊԸ-ն՝ 2.93% (փետրվարին՝ 1.37%, մարտին՝ 1.78%, ապրիլին՝ 2.33%), «ԱՏ Գրեյն» ՍՊԸ-ն՝ 2.41% (փետրվարին՝ 0.63%, մարտին՝ 1.82%, ապրիլին՝ 2.36%): Արդեն հստակ զգալի է «Էյ-Սի-Փի» ՓԲԸ-ի տեսակարար կշռի նվազման և զուգահեռ այլ առաջատար ընկերությունների տեսակարար կշիռների աճի միտումը:

Ըստ տարածաշրջանների 2013 թվականի հունվար-մայիս ամիսներին թողարկված արտադրանքի ծավալն ընթացիկ (գործող) գներով ունի այսպիսի տեսք.

(հազ. դրամ)

Տարածաշրջանի անվանումը	2013թ. հունվար-մայիս	2012թ. հունվար-մայիս	Աճը		Տեսակարար կշիռը (%)
			Բացարձակ	(%)	
Սպիտակ	727,750.0	431,868.0	295,882.0	168.5	2.76
Տաշիր	251,853.0	166,553.0	85,300.0	151.2	096
Գուգարք	1,169,542.0	910,681.0	258,861.0	128.4	4.44

Ստեփանավան	1,715,651.0	1,994,200.0	-278,549.0	86.0	6.52
Թումանյան	20,728,433.0	19,654,366.0	1,074,067.0	105.5	78.75
Վանաձոր	1,727,595.0	2,040,585.0	-312,990.0	84.7	6.56
Ընդամենը	26,320,824.0	25,198,253.0	1,122,571.0	104.5	100.00

2013 թվականի հունվար-մայիս ամիսների արդյունքներով արտադրության ծավալի նվազում են արձանագրել Ստեփանավանի՝ 14.0%-ով («Սագամար» ՓԲԸ-ի արտադրության ծավալների նվազում) և քաղաք Վանաձորի՝ 15.3%-ով (քաղաքի մեքենաշինության ու սարքաշինության 3 ընկերությունների արտադրության ծավալների անկում) արդյունաբերական ձեռնարկությունները:

Ուրբախյանի է, որ վերջին արդեն երկրորդ ամիսն է՝ (15 ամսվա ընթացքում) մայիս ամսվա արդյունքներով ևս մարզի Տաշիրի տարածաշրջանի ձեռնարկություններն արտադրության 51.2% աճ են գրանցել (միայն մայիս ամսվա արդյունքներով 210.5%), որը հատկապես պայմանավորված է ինչպես հայաստանյան ներքին շուկայում պանրի պահանջարկի, այնպես էլ ԱՊՀ երկրներ արտահանման աճով:

2013 թվականի հունվար-մայիս ամիսներին արդյունաբերության ցուցանիշները բնեղեն արտահայտությամբ ըստ 22 հիմնական արտադրատեսակների հետևյալն են՝

	Արտադրանքի անվանումը	Չափի միավորը	2013թ. հունվար-մայիս	2012թ. հունվար-մայիս	Բացար-ձակ աճը
1.	Էլեկտրաէներգիա	մլն. կվտ.ժամ	92.4	77.0	15.4
2.	Էլեկտրաշարժիչներ	հատ	1152	2100	-948
3.	Ավտոգենային սարքավորումներ	հազ. հատ	46.2	78.0	-31.8
4.	Տրակտորներ	հատ	0	63	-63
5.	Պղինձ՝ պղնձի խտանյութում	տոննա	783.4	665.2	118.2
6.	Ցինկի խտանյութ	տոննա	1869.0	1728.0	141.0
7.	Պղինձ կոնվերտորային	տոննա	4881.2	4160.3	720.9
8.	Պղնձի խտանյութ	տոննա	4923.8	4415.0	508.8
9.	Սինթետիկ կորունդ	կգ.	4319.7	3375.8	943.9
10.	Լաքաներկանյութեր	տոննա	53.7	22.9	30.8
11.	Լվացող, մաքրող և օւլայող միջոցներ	տոննա	291.0	314.0	-23.0
12.	Շինամիստ	տոննա	17.0	86.1	-69.1
13.	Պատանյութեր	տոննա	640.4	1041.5	-401.1
14.	Ե/բետոնյան իրեր և կոնստրուկցիաներ	տոննա	2984.7	2562.0	422.7
15.	Ոչ հանքային շինանյութեր	տոննա	16373.2	3354.0	13019.2
16.	Ալյումինե մետաղապլաստ դոներ, պատուհան.	հատ	208	109	99
17.	Կուրտկաներ, տաբատներ, կոմբինիզոններ	հազ. հատ	43.7	41.5	2.2
18.	Պանիր	տոննա	93.5	109.4	-15.9

19	Հաց	տոննա	691.0	840.4	-149.4
.					
20	Գաթնամթերք (թթվասեր, կաթնաշոռ, մածուն, թան)	տոննա	55.6	45.6	10.0
.					
21	Հրուշակեղեն	տոննա	40.0	27.7	12.3
.					
22	Մակարոնեղեն	տոննա	14.8	26.8	-12.0
.					

Ըստ մարզային վիճակագրական տվյալների 2013թ. հունվար-մայիս ամիսներին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի հետ համեմատ, չնայած ԱՊՀ երկրներ արտահանման ծավալների 24.6% նվազման, 11.1%-ով աճել է արտահանման ծավալները: